

Monika Pradziadowicz

KONTROLA GOSPODARSTW ROLNYCH W RAMACH PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2007–2013¹

CONTROL OF THE FARMS UNDER THE RURAL DEVELOPMENT PROGRAMME 2007–2013

Katedra Nieruchomości, Agrobiznesu i Ekonomii Środowiska, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin, e-mail: monika.pradziadowicz@zut.edu.pl

Summary. The article discusses the issues of control activities carried out in our country in the framework the Rural Development Programme for the years 2007–2013 were discussed in detail one of the types of control, namely the on-site inspection. In the framework of this type of control are presented two methods: field inspections and photo methods. A particular analysis covered the years 2007 and 2008. Attention was drawn to the necessity transfer part of control activities outside contractors. The primary source of data presented in tabular part was the information from the sites and publications of the Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture (ARMA).

Słowa kluczowe: beneficjent, rolnik, kontrola na miejscu, PROW 2007–2013.

Key words: beneficiary, farmer, on-site inspection, the RDP 2007–2013.

WSTĘP

W Polsce od 2004 roku rozpoczęto przyznawanie dopłat dla rolników ze środków Unii Europejskiej. W zakresie programów wsparcia obszarów wiejskich na lata 2007–2013 przewidziano pomoc finansową ze środków UE w kwocie około 30 mld euro. Tak duży transfer środków finansowych wymaga wdrożenia sprawnych mechanizmów weryfikacji i kontroli prawidłowego wydatkowania środków unijnych zgodnie z ich przeznaczeniem.

Bardzo ważną pozycję wśród podmiotów wspierających rozwój wsi i rolnictwa zajmuje Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR).

Historia Agencji sięga lat dziewięćdziesiątych, kiedy to proces transformacji ustrojowej państwa wymógł również zmiany w sferze rolnictwa i wsi. ARiMR (obok Agencji Rynku Rolnego i Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa) została powołana w styczniu 1994 roku jako agencja rządowa, państwowa osoba prawna, wspierająca przekształcenia strukturalne w rolnictwie i na wsi (Ustawa z 29 grudnia 1993 roku o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa; DzU z 1994 roku nr 1, poz. 2) (Sprawozdanie... 2014). Aktualnie Agencja funkcjonuje, opierając się na ustawie z dnia 9 maja 2008 roku o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (DzU z 2008 roku nr 98, poz. 634 z późn. zm.).

W jednym z sektorów działalności ARiMR odnajdziemy instytucję dopłat bezpośrednich dla rolników. Dopłaty te są w Unii Europejskiej najbardziej powszechną i najdogodniejszą formą

¹ Projekt badawczy został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki.

wsparcia. Aby je otrzymywać, nie trzeba robić biznesplanu ani inwestować własnego kapitału (Broшуra informacyjna... 2003).

Programy wsparcia obszarów wiejskich, które wdraża ARiMR, i które są współfinansowane ze środków UE, obciążone są licznymi wymogami, od których spełnienie zależy przyznanie dofinansowania ubiegającym się o nie beneficjentom. Egzekwowanie stosowania tych norm przez ARiMR wiąże się z funkcjonowaniem sprawnego systemu kontroli i weryfikacji, który zapewni prawidłowe wykorzystywanie środków finansowych, a także wyeliminuje wszelkie nadużycia ze strony beneficjentów. Do najczęstszych kontroli, której mogą podlegać rolnicy realizujący projekty ze środków unijnych, zalicza się tzw. kontrolę na miejscu.

Zasady kontroli uregulowane są w unijnych aktach prawnych, w szczególności w rozporządzeniach i ich późniejszych nowelizacjach. Wśród ustawodawstwa unijnego istnieje wiele aktów prawnych odnoszących się do tego zagadnienia. Do najistotniejszych należy zaliczyć rozporządzenia Komisji (WE) nr 1975/2006 z dnia 7 grudnia 2006 roku ustanawiające szczegółowe zasady w zakresie wprowadzenia procedur kontroli oraz nr 1257/1999 z dnia 26 lutego 2002 roku ustanawiające szczegółowe zasady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) (<http://www.bsbrodnica.pl...>).

Kontrole na miejscu prowadzone są po to, aby dokonać weryfikacji i oceny faktów stanowiących istotę przydzielenia płatności czy potwierdzenia zgodności informacji zawartych we wnioskach pomocowych ze stanem faktycznym. Mogą być one wykonywane na każdym etapie przyznawania płatności, ale również po jej wypłaceniu przez pięć lat kalendarzowych, liczonych od końca roku, w którym nastąpiła ostatnia wypłata w ramach danej pomocy.

Podstawowym celem niniejszego opracowania było przedstawienie procesu kontroli, z którą bardzo często spotykają się rolnicy w ramach działań PROW 2007–2013. Jednym z takich narzędzi jest kontrola na miejscu wykonywana przez upoważnione instytucje, inspektorów zewnętrznych.

Zaprezentowano więc główne założenia systemu kontroli na miejscu ze szczególnym uwzględnieniem kontroli metodą inspekcji terenowej i metodą foto. Przedstawiono wyniki kontroli na miejscu w gospodarstwach rolnych beneficjentów w okresie programowania 2007–2013, uwzględniając analizę danych z 2007 i 2008 roku. Do badań zostały wykorzystane materiały pochodzące z opracowań ARiMR, tj. sprawozdanie z działalności Agencji (2007) oraz informacje pochodzące ze strony internetowej Agencji (www.arimr.gov.pl...).

INSTYTUCJONALNO-PRAWNE ZASADY KONTROLI GOSPODARSTW ROLNYCH W ŚWIETLE UNIJNEJ PRAKTYKI

Zasady kontroli gospodarstw rolnych uregulowane zostały w rozporządzeniach UE i ich nowelizacjach (<http://www.arimr.gov.pl...>):

- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 65/2011 z dnia 27 stycznia 2011 roku ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w odniesieniu do wprowadzenia procedur kontroli oraz do zasady wzajemnej zgodności w zakresie środków wsparcia rozwoju obszarów wiejskich;

- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 445/2002 z dnia 26 lutego 2002 roku ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR);
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1122/2009 z dnia 30 listopada 2009 roku ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 odnośnie do zasady wzajemnej zgodności, modulacji oraz zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli w ramach systemów wsparcia bezpośredniego, przewidzianych w wymienionym rozporządzeniu oraz wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do zasady wzajemnej zgodności w ramach systemu wsparcia ustanowionego dla sektora wina;
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 885/2006 z dnia 21 czerwca 2006 roku ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1290/2005 w zakresie akredytacji agencji płatniczych i innych jednostek, jak również rozliczenia rachunków EFGR i EFRROW;
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1290/2005 z dnia 21 czerwca 2005 roku w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej.

Organem, który koordynuje procedurę dofinansowania, jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). Agencja zajmuje się wdrażaniem instrumentów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej oraz udziela pomocy ze środków krajowych. Struktura ARiMR jest trzypoziomowa: centrala, 16 oddziałów regionalnych (po jednym oddziale na województwo) oraz 314 biur powiatowych.

Do zadań oddziałów regionalnych (OR) ARiMR należy (Buśko i in. 2007):

- przekazywanie informacji na temat pomocy udzielonej przez Agencję,
- obsługa wniosków o dofinansowanie oraz wniosków o płatność w ramach sektorowych programów operacyjnych (SPO),
- obsługa odwołań beneficjentów,
- monitorowanie beneficjentów oraz wykonywanie czynności związanych ze zmianą lub rozwiązaniem umowy,
- obsługa wniosków wdrożeniowych, wniosków o przyznanie pomocy finansowej,
- nadzór i koordynacja działań z zakresu identyfikacji i rejestracji zwierząt,
- nadzór i koordynacja działań z zakresu ewidencji gospodarstw,
- sprawozdawczość na potrzeby centrali Agencji,
- sporządzanie planów finansowych oraz dokumentacji na potrzeby rozliczeń środków finansowych,
- administrowanie,
- nadzór nad prawidłowym funkcjonowaniem użytkowanych systemów informatycznych.

Zadania powiatowych biur ARiMR to (Buśko i in. 2007):

- przyjmowanie od rolników wniosków o przyznanie dopłat bezpośrednich,
- kontrola merytoryczna wniosków,

- wprowadzanie wniosków do komputerowej bazy danych zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli (ZSZIK – polski odpowiednik nazwy IACS),
- przeprowadzanie kontroli administracyjnej,
- weryfikacja danych, zatwierdzanie wniosków dotyczących płatności bezpośrednich oraz uruchamianie procedury naliczania płatności w systemie informatycznym.

METODY KONTROLI NA MIEJSCU W GOSPODARSTWACH ROLNYCH

Wszystkie działania, finansowane w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich, podlegają kontrolom przez upoważnione instytucje.

Jednym z rodzajów kontroli wykonywanych bezpośrednio w gospodarstwie rolnika są kontrole:

- kontrola na miejscu (inspekcja terenowa i foto),
- wizytacja w miejscu.

Do kontroli na miejscu wyłonieni zostają beneficjenci wskazani podczas typowania, które odbywa się na podstawie informacji znajdujących się w centralnej bazie danych. Typowanie dotyczy wszystkich beneficjentów i przeprowadzane jest dwoma metodami: analizy ryzyka oraz losowo.

Typowanie metodą analizy ryzyka polega na wytypowaniu do kontroli beneficjentów, u których ryzyko wystąpienia nieprawidłowości jest największe. Ryzyko to określa się na podstawie nieprawidłowości z poprzednich lat – sankcje z poprzednich lat, wielkość gospodarstwa oraz liczba zadeklarowanych działek rolnych itp.

Typowanie losowe polega na wybraniu do kontroli beneficjentów w sposób całkowicie przypadkowy – wytypowany może zostać każdy wnioskodawca.

Ogólnie rzecz biorąc, kontrole na miejscu nie powinny być zapowiadane. Rolnik jest zawiadomiony o kontroli tylko wtedy, gdy jego obecność jest niezbędna do jej przeprowadzenia.

Zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) nr 796/2004, jeżeli wcześniejsze powiadomienie następuje na więcej niż 48 godzin przed kontrolą, powinno ono nastąpić z wyprzedzeniem ograniczonym do niezbędnego minimum. Czas ten nie może przekraczać 14 dni.

Kontrola odbywa się na terenie całego gospodarstwa, a osoby je przeprowadzające mają prawo żądać pisemnych lub ustnych informacji odnośnie przedmiotu kontroli, mogą wymagać również wglądu do dokumentów związanych z przedmiotem kontroli, a także sporządzania z nich odpisów, wyciągów i kopii.

Po zakończeniu kontroli sporządzany jest pisemny raport lub protokół w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach.

W trakcie sporządzania raportu rolnik ma prawo wnosić do niego pisemne uwagi i zastrzeżenia wraz z uzasadnieniem. W przypadkach, gdy raport z czynności kontrolnych nie jest przekazywany rolnikowi bezpośrednio po zakończeniu czynności kontrolnych, jest dostarczany za pośrednictwem poczty w terminie 14 dni od daty zakończenia kontroli. Po otrzymaniu raportu pocztą, rolnik ma 7 dni na wniesienie uzasadnionych uwag i zastrzeżeń (Kozłowska 2011).

Kontrole na miejscu w ramach płatności bezpośrednich w zakresie kwalifikowalności powierzchni są realizowane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)

lub przez jednostki działające na jej zlecenie (wykonawcy kontroli) i przeprowadzane są dwoma metodami: inspekcji terenowej i foto (www.armir.gov.pl...).

Kontrola metodą inspekcji terenowej polega na wykonaniu czynności kontrolnych w gospodarstwie przez pracowników ARiMR lub firmy zewnętrzne, które działają na zlecenie Agencji. Kontrola polega na przeprowadzeniu pomiarów powierzchni działek rolnych najczęściej techniką GPS i określeniu rodzaju uprawy w terenie. Pomiar powierzchni działek odbywa się w odniesieniu do wszystkich działek rolnych zadeklarowanych przez rolnika we wniosku. Takie kontrole przeprowadza się w miarę równomiernie we wszystkich województwach.

Zgodnie z art. 29 rozporządzenia Komisji (WE) nr 796/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 roku ustanawiającego szczegółowe zasady wdrażania wzajemnej zgodności, modulacji oraz zintegrowanego systemu administracji i kontroli, przeprowadzenie kontroli obszarowej metodą inspekcji terenowej polega na wykonaniu czynności kontrolnych w odniesieniu do co najmniej 50% z ogólnej liczby działek rolnych zadeklarowanych we wniosku. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości kontrolą obejmuje się do 100% działek.

Kontrola metodą foto jest realizowana na podstawie ortofotomapy (cyfrowe odwzorowanie terenu wykonane na podstawie zdjęć lotniczych lub zobrazowań satelitarnych) i na podstawie wywiadu terenowego. Kontrola przeprowadzana jest w odniesieniu do wszystkich działek rolnych wchodzących w skład całego gospodarstwa, a także na obszarach, na których stwierdzone zostały znaczące nieprawidłowości w latach poprzednich. W trakcie wywiadu terenowego kontroli podlega rodzaj uprawy/grupy upraw, w tym celu wykonywane są zdjęcia działki rolnej czy też dokonywane są pomiary tych granic, których nie można było pomierzyć na ortofotomapie, gdyż były zbyt małe lub słabo widoczne (np. w cieniu drzew).

Gdy przeprowadzona kontrola dowiedzie odchylenia, może to skutkować zmniejszeniem lub nieprzyznaniem płatności w danym roku, wieloletnimi sankcjami, lub całkowitym wykluczeniem rolnika z programów pomocowych. Rolnicy uzyskują takie informacje w terminie do trzech miesięcy od dnia przeprowadzenia kontroli na miejscu. Zakres sankcji zależy od wagi uchybienia i szczegółowo został określony w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich z 20 lipca 2004 roku.

ANALIZA KONTROLI NA MIEJSCU GOSPODARSTW ROLNYCH

Dzięki działaniom promocyjno-informacyjnym, prowadzonym przez ARiMR, beneficjenci właściwie zostali przygotowani do składania wniosków o płatności bezpośrednie.

Beneficjenci pierwsze wnioski o przyznanie płatności bezpośrednich mogli złożyć w 2004 roku w ramach programów wsparcia obszarów wiejskich na lata 2004–2007. Kolejna możliwość złożenia wniosku przez rolnika pojawiła się wraz z rozpoczęciem nowego okresu programowania na lata 2007–2013, czyli w 2007 roku. W tabeli 1 zaprezentowano liczbę złożonych wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich w ramach pierwszych dwóch lat wspierania rozwoju obszarów wiejskich w nowym okresie programowania na lata 2007–2013.

Tabela 1. Liczba złożonych wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich w Polsce w latach 2007–2008

Województwo	Lata			
	2007	%	2008	%
Dolnośląskie	60 992	4,1	59 141	4,2
Kujawsko-pomorskie	68 620	4,7	67 524	4,7
Lubelskie	184 377	12,6	181 563	12,8
Lubuskie	21 164	1,4	20 607	1,4
Łódzkie	131 673	9,0	129 098	9,1
Małopolskie	137 964	9,5	132 840	9,4
Mazowieckie	229 791	15,8	214 463	15,1
Opolskie	29 321	2,0	28 723	2,1
Podkarpackie	128 172	8,8	124 444	8,8
Podlaskie	83 572	5,7	82 644	5,8
Pomorskie	39 957	2,7	39 152	2,7
Śląskie	54 455	3,7	52 231	3,7
Świętokrzyskie	94 923	6,5	92 397	6,5
Warmińsko-mazurskie	43 869	3,0	43 101	3,0
Wielkopolskie	124 171	8,5	122 894	8,7
Zachodniopomorskie	29 644	2,0	28 643	2,0
Polska	1 452 665	100,0	1 419 465	100,0

Źródło: System Informacji Zarządczej ARiMR.

Analizując liczbę złożonych wniosków w układzie poszczególnych województw, należy zwrócić uwagę, że liczba wniosków złożonych w 2008 roku, w porównaniu z 2007 rokiem, spadła we wszystkich województwach, a najwyższy spadek zanotowano w województwie mazowieckim, gdzie złożono o 15 328 wniosków mniej niż w 2007 roku. Prawdopodobnie odnotowany spadek we wszystkich województwach związany jest ze specyfiką rolnictwa w tych regionach.

Tabela 2. Realizacja kontroli na miejscu w ramach płatności bezpośrednich w 2008 roku (stan na 21.08.2008 r.)

Województwo	Gospodarstwa wytypowane do kontroli	Liczba skontrolowanych gospodarstw	Poziom kontroli [%]
Dolnośląskie	4 599	3 813	82,9
Kujawsko-pomorskie	3 456	2 885	83,5
Lubelskie	9 558	6 823	71,4
Lubuskie	1 305	1 056	80,9
Łódzkie	6 047	2 387	39,5
Małopolskie	10 096	9 247	91,6
Mazowieckie	17 018	13 001	76,4
Opolskie	1 476	1 399	94,8
Podkarpackie	7 079	4 743	67,0
Podlaskie	4 600	3 857	83,9
Pomorskie	1 982	1 622	81,8
Śląskie	5 036	3 048	60,5
Świętokrzyskie	11 810	8 524	72,2
Warmińsko-mazurskie	3 537	3 471	98,1
Wielkopolskie	7 716	5 799	75,2
Zachodniopomorskie	3 661	2 877	78,6
Polska	98 976	74 552	75,3

Źródło: opracowano na podstawie <http://www.ppr.pl/artukul-trwaja-kontrole-w-ramach-platnosci-obszarowych-150002-dzial-219.php> (dostęp: 19.04.2014 r.).

Na podstawie danych zawartych w tabeli 2 oszacowano, iż w 2008 roku do kontroli na miejscu wytypowanych zostało 98 976 gospodarstw z 1 419 465 gospodarstw, które złożyły wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich (tabela 1), skontrolowano zaś 74 552 gospodarstwa rolne. Najwięcej do kontroli wytypowanych zostało gospodarstw w województwach: mazowieckim (17 018 gospodarstw z 214 463 gospodarstw, które złożyły wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich), świętokrzyskim (11 810 gospodarstw z 92 397 gospodarstw, które złożyły wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich) oraz małopolskim (10 096 gospodarstw z 132 840 gospodarstw, które złożyły wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich).

Najmniej do kontroli wytypowano gospodarstwa w województwach: lubuskim (1305 gospodarstw z 20 607 gospodarstw, które złożyły wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich), opolskim (1476 gospodarstw z 28 723 gospodarstw, które złożyły wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich) oraz pomorskim (1982 gospodarstwa z 39 152 gospodarstw, które złożyły wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich).

Z kolei najwięcej kontroli przeprowadzono w województwach: mazowieckim (13 001 kontroli), małopolskim (9247 kontroli), świętokrzyskim (8524 kontrole) i lubelskim (6823 kontrole). Najmniej gospodarstw skontrolowanych zostało w województwach: lubuskim (1056 gospodarstw) i opolskim (1399 gospodarstw).

Najwyższy poziom przeprowadzonych skutecznych kontroli obserwujemy w województwach: warmińsko-mazurskim (98,1%), opolskim (94,8%), małopolskim (91,6%) oraz podlaskim (83,9%), do wytypowanych do kontroli w tych województwach łącznie 19 709 gospodarstw.

Zgodnie z danymi, jakie zostały podane przez Departament Kontroli na Miejscu ARiMR w 2007 roku, kontrola metodą inspekcji terenowej objęła prawie 74 tys. gospodarstw, zaś metodą foto nieco ponad 26 tys. gospodarstw. Zaś w 2008 roku prawie 81 tys. gospodarstw zostało skontrolowanych metodą inspekcji terenowej, a niecałe 22 tys. gospodarstw metodą foto.

Według oceny ARiMR, do najczęstszych nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli na miejscu było zawyżanie powierzchni uprawnionej do dopłat. W większości zawyżenie dotyczyło gospodarstw, w których powierzchnię deklarowaną zawyżono na poziomie nieco powyżej 3%, ale nie więcej niż 10% w stosunku do powierzchni faktycznie użytkowanej przez rolnika (tabela 3). Innym przykładem nieprawidłowości było deklarowanie przez rolników we wnioskach o przyznanie płatności obszarowych działek rolnych, na których nie była prowadzona działalność rolnicza lub działki te nie były zachowane w dobrej kulturze rolnej.

W 2007 roku przeprowadzono łącznie 101 381 kontroli w ramach płatności bezpośrednich, z czego najwięcej kontroli przeprowadzono w województwach: mazowieckim (19 411 gospodarstw) i świętokrzyskim (10 151 gospodarstw).

Z wykonanej przez ARiMR kontroli na miejscu w gospodarstwach rolnych z tytułu płatności bezpośrednich wynika, że w 2007 roku najwięcej nieprawidłowości (w gospodarstwach, w których powierzchnia deklarowana jest większa od 3%, od powierzchni faktycznej) stwierdzono w województwach: śląskim (16,3%), zachodniopomorskim (16,1%), świętokrzyskim (15,2%) i dolnośląskim (15,2%), natomiast najmniej w województwie opolskim (4,9%). Można oszacować, że poziom nieprawidłowości (przekraczającej 3% powierzchni deklarowanej do powierzchni stwierdzonej) wynosi średnio około 11,9% w skali kraju.

Tabela 3. Liczba kontroli na miejscu oraz poziom nieprawidłowości w ramach płatności bezpośrednich (kampania 2007)

Województwo	Liczba skontrolowanych gospodarstw	Udział % gospodarstw z nieprawidłowościami*
Dolnośląskie	3 960	15,2
Kujawsko-pomorskie	3 526	10,0
Lubelskie	9 397	9,5
Lubuskie	1 427	12,9
Łódzkie	7 269	11,1
Małopolskie	9 761	12,4
Mazowieckie	19 411	13,4
Opolskie	1 532	4,9
Podkarpackie	7 212	11,9
Podlaskie	5 690	10,3
Pomorskie	2 058	9,0
Śląskie	4 297	16,3
Świętokrzyskie	10 151	15,2
Warmińsko-mazurskie	3 074	12,9
Wielkopolskie	8 021	9,9
Zachodniopomorskie	4 595	16,1
Polska	101 381	–

* których powierzchnia deklarowana jest większa od powierzchni stwierdzonej powyżej 3%.

Źródło: Sprawozdanie z działalności ARiMR w 2007 roku, Warszawa 2008 rok.

Przekazanie czynności kontrolnych w ramach niektórych mechanizmów instytucjom zewnętrznym miało na celu przede wszystkim racjonalizację kosztów ponoszonych przez ARiMR na realizację procesu kontroli na miejscu, racjonalizację zatrudnienia pracowników sezonowych oraz pracowników zatrudnionych na stałe.

W 2007 roku przeprowadzono jedno centralne postępowanie przetargowe na 16 zadań. Umowa z wykonawcami zewnętrznymi została zawarta jedynie na 2007 rok. Wykonawcy zobowiązani byli do wykonania usługi kontroli na miejscu z tytułu płatności bezpośrednich w częściach obejmujących kontrole metodą (Sprawozdanie... 2008):

- inspekcji terenowej (w okresie od 1 czerwca do 31 sierpnia 2007 r.),
- foto (w okresie od 1 lipca do 30 września 2007 r.).

Wszystkie kontrole realizowane przez podmioty zewnętrzne poddawane są wnikliwej i szczegółowej weryfikacji. Liczbę kontroli sprawdzających przeprowadzonych przez pracowników biur kontroli na miejscu w oddziałach regionalnych zamieszczono w tabeli 4.

Tabela 4. Liczba kontroli sprawdzających (weryfikujących) dotyczących wykonania kontroli zleconych przez ARiMR instytucjom zewnętrznym w 2007 roku

Województwo	Liczba kontroli	%
Dolnośląskie	235	3,9
Kujawsko-pomorskie	179	2,9
Lubelskie	589	9,6
Lubuskie	100	1,6
Łódzkie	505	8,3
Małopolskie	655	10,7
Mazowieckie	840	13,8
Opolskie	53	0,9

Tabela 4. Liczba kontroli sprawdzających (weryfikujących) dotyczących wykonania kontroli zleconych przez ARiMR instytucjom zewnętrznym w 2007 roku – cd.

Podkarpackie	453	7,4
Podlaskie	326	5,3
Pomorskie	112	1,8
Śląskie	271	4,4
Świętokrzyskie	919	15,1
Warmińsko-mazurskie	231	3,8
Wielkopolskie	436	7,1
Zachodniopomorskie	207	3,4
Polska	6 111	100,0

Źródło: Sprawozdanie z działalności ARiMR w 2007 roku, Warszawa 2008 rok.

W 2007 roku przeprowadzono łącznie 6 111 kontroli sprawdzających, z czego najwięcej tego typu kontroli przeprowadzono w województwie świętokrzyskim (919 kontroli), a najmniej w województwie opolskim (53 kontrole).

PODSUMOWANIE

Proces wejścia polskiego rolnictwa w struktury europejskie zmienia radykalnie polską wieś. Odkąd Polska korzysta z dopłat dla rolników ze środków Unii Europejskiej w ramach programów wsparcia obszarów wiejskich na lata 2007–2013, zaczęto wprowadzać coraz więcej mechanizmów kontrolnych, aby sprawdzać jak środki unijne są wydatkowane i czy zgodnie z ich przeznaczeniem. Dlatego niezwykle istotnym i ważnym narzędziem kontrolnym jest kontrola na miejscu. Kontrole te powinny dawać racjonalne zapewnienie o prawidłowości wydatkowania środków pozyskanych ze środków Unii Europejskiej.

Przeprowadzona analiza dostarczyła cennych informacji dotyczących problematyki funkcjonowania narzędzi kontrolnych gospodarstw rolnych, jakimi jest kontrola na miejscu. W ramach przeprowadzanych kontroli gospodarstw rolnych, instytucje upoważnione do ich kontrolowania sprawdzają przede wszystkim czy beneficjenci przestrzegają warunków, wymogów i norm, zgodnie z którymi została przyznana im pomoc finansowa.

Na podstawie przedstawionych danych z 2008 roku wytypowanych do kontroli było prawie 100 tys. gospodarstw, jednak kontroli poddano około 75 tys. gospodarstw, co stanowi 75% rzeczywiście przeprowadzonych kontroli. Można uznać, że w województwach, w których przeważają małe gospodarstwa, przeprowadzonych było więcej kontroli, natomiast w województwach, w których gospodarstwa posiadają większy areał, kontroli było mniej.

Dodatkowo kontrole na miejscu przeprowadzane są przez wykonawców zewnętrznych wybranych w drodze postępowania przetargowego, jak i sprawdzających ich pracowników Agencji, którzy przeprowadzają kontrole sprawdzające jakość wykonywanych pomiarów.

Z danych dostępnych na stronie ARiMR wynika, że do najczęściej występujących nieprawidłowości stwierdzanych podczas kontroli na miejscu jest zawyżanie powierzchni uprawnionej do dopłat. W większości przypadków sytuacja ta dotyczyła gospodarstw, w których powierzchnia deklarowana została zawyżona w niewielkim zakresie, powyżej 3%, ale nie więcej niż

10% powierzchni deklarowanej (były to najczęściej przypadki niezamierzone przez rolników, wynikające często z pomyłek). Innym rodzajem nieprawidłowości, wykrytym przez kontrolerów, było zgłaszanie przez rolników we wnioskach obszarowych działek rolnych, które nie kwalifikują się do przyznania dopłat bezpośrednich. Rolnicy deklarowali takie działki do otrzymania dopłat bezpośrednich, mimo że nie prowadzili tam działalności rolniczej i nie utrzymywali tych gruntów w dobrej kulturze rolnej.

Przeprowadzone analizy wykazały, że kontrole na miejscu są sprawnie funkcjonującym narzędziem ARiMR i wykonawców zewnętrznych, działających na jej zlecenie.

PIŚMIENNICTWO

- Broszura Informacyjna.** 2003. Dopłaty bezpośrednie dla rolników – jak je uzyskać? Warszawa, 3.
- Buśko M., Dukielski P., Krzyżek R.** 2007. Wybrane zagadnienia kontroli gospodarstw rolnych w ramach programu IACS. *Geomat. Environ. Engin.*, Vol. 1, nr 3, 77–78.
- <http://www.arimr.gov.pl/kontrole-beneficjentow/prawa-i-obowiazki-rolnikow-w-procesie-kontroli-na-miejscu.html> (dostęp: 16.04.2014 r.).
- http://www.bsbrodnica.pl/rolnictwo_aktualnosci&ph_main_content_1_start=show&ph_main_content_1_cmn_id=1031 (dostęp: 01.09.2014 r.).
- <http://www.ppr.pl/artykul-trwaja-kontrole-w-ramach-platnosci-obszarowych-150002-dzial-219.php> (dostęp: 19.04.2014 r.).
- Kozłowska A.** 2011. Program rolnośrodowiskowy 2007–2013. Federacja Zielonych Gaja, Szczecin, 15.
- Rozporządzenie Komisji (WE) 796/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r.** ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania wzajemnej zgodności, modulacji oraz zintegrowanego systemu administracji i kontroli przewidzianych w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1782/2003 ustanawiającego wspólne zasady dla systemów pomocy bezpośredniej w zakresie wspólnej polityki rolnej oraz określonych systemów wsparcia dla rolników. *DzUL* 141 z 30.4.2004.
- Sprawozdanie** z działalności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w 2007 roku. 2008. Warszawa.
- Sprawozdanie** z działalności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa za 2013 rok. 2014. Warszawa, 21.